

впливу зазначених факторів, резерву запасів, мінімуму витрат на їх створення та постійно підтримуватись відповідними коштами. Випадковість (мінливість), що є характерною рисою виробничого процесу видобування вугілля, вимагає створення буферних пристроїв між суміжними стадіями. Як ці буферні пристрої в умовах шахти виступають резерви відповідних запасів, які покликані компенсувати негативний вплив збурень – як внутрішніх (з боку гірського масиву чи виробничого процесу), так і зовнішніх відносно шахти.

Висновки. Обґрунтованість перспективного календарного планування відпрацювання запасів шахтного поля є найважливішим компонентом системи організаційно-технічного забезпечення стійкого функціонування вугільних шахт. Запропонована модель регулювання співвідношення темпів підготовки та відпрацювання запасів була застосована до системи «очисний вибій», тому що вплив елемента «пласт» найменшою мірою позначається на надійності устаткування. Оптимальне розміщення виїмкової техніки здатне забезпечити збільшення обсягів видобутку і, тим самим, вивільнити певні кошти для підтримки у працездатному стані технологічних ланок, що безпосередньо задіяні у видобуванні вугілля.

Зменшення рівня невиконання обсягів виробництва, тобто зростання середньої інтенсивності ведення очисних робіт, супроводжується збільшенням коефіцієнтів пропорційності між обсягами розкритих, підготовлених та готових до виїмки запасів. Отже, інтенсифікація виїмки змінює характер і параметри попередніх процесів, а результати моделювання свідчать про можливість збільшення навантаження на вибій на 10-20 % без загрози нестачі фронту робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Салли В.И. Поддержание угольных шахт при ограниченных возможностях нового строительства / В.И. Салли, В.И. Малов, В.И. Бычков. – М.: Недра, 1994. – 272 с.
2. Райхель Б.Л. Плата за разработку угольных месторождений / Б.Л. Райхель, Т.Б. Решетилова // Экономика Украины. – 1993. – № 8 – С. 54–60.
3. Астахов А.С. Экономическая оценка запасов полезных ископаемых / А.С. Астахов. – М.: Недра, 1981. – 287 с.
4. Полтавец В.И. Альтернативы реформирования угольной промышленности Украины / В.И. Полтавец, Б.А. Грядущий // Уголь. – 2008. – № 7. – С. 10–16.
5. Батманов Ю.К. Техническое перевооружение угольных шахт / Ю.К. Батманов. – М.: Недра, 1984. – С. 198.
6. Воспроизводство шахтного фонда и инвестиционные процессы в угольной промышленности Украины / [Г.Г. Пивняк, А.И. Амоша, Ю.П. Яценко и др.]. – К.: Наук. думка, 2004. – 331 с.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2012.

УДК 354.377

Чернюк Л.Г., *д.е.н., професор*,
Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України
Коломицева О.В., *к.е.н., доцент*
ПВНЗ Європейський університет, Черкаська філія

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

У статті обґрунтовано проблеми сучасного страхового ринку України та практичні рекомендації щодо його стратегічного розвитку з урахуванням економічних, політичних, природно-кліматичних ризиків та сучасних глобалізаційних тенденцій.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, стратегічний розвиток, ризики.

In the article the problems of modern insurance market of Ukraine and practical recommendations concerning its strategic development taking into account economic, political, natural and climatic risks and modern tendencies of globalization are substantiated.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток України базується на стійкому економічному зростанні національних підприємств і організацій. Разом з тим, різноманіття умов функціонування підприємств, розташованих на різних територіях, пов'язане з багатьма видами ризиків. У зв'язку

з цим зростає роль страхування як одного з найважливіших факторів забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку країни й гарантій зростання добробуту населення. Зростання ролі страхування в регіональній ринковій економіці вимагає теоретичного та практичного переосмислення його ролі і місця в системі ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування і розвитку страхування та страхового ринку в Україні присвячено ряд наукових праць, зокрема таких відомих науковців, як: В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, О.Д. Вовчак, В.В. Корнеєв, В.П. Крюков, Л.А. Лунц, Ю.В. Пасічник, Т.А. Ротова, В.І. Серебровський, К.Є. Турбіна, Т.А. Федорова, В.М. Федосов, В.М. Фурман, В.В. Шахов, Г.Ф. Шершеневич та ін. Але подальшого дослідження потребує комплекс питань, пов'язаних з обґрунтуванням проблем та практичних рекомендацій щодо стратегічного розвитку страхового ринку України.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні проблем, які властиві сучасному регіональному ринку страхових послуг, та обґрунтуванні стратегічних напрямів, що стимулюють розвиток страхового ринку в регіонах, ризики яких обумовлені складними економічними, політичними, природно-кліматичними умовами.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного суспільства страхування перетворюється в загальний універсальний засіб страхового захисту всіх форм власності, доходів та інших інтересів підприємств, організацій і приватних осіб. Наявність розвиненого страхового ринку є однією з головних і необхідних умов економічного добробуту суспільства. Більш того, страховий бізнес – найпотужніший інструмент забезпечення соціальної стабільності.

Регіональний страховий ринок на теперішній час являє собою складну інтегровану систему, що розвивається, до складу якої входять страхові організації, страхувальники, страхові продукти, страхові посередники, професійні оцінювачі страхових ризиків та збитків, об'єднання страховиків, об'єднання страхувальників і система його державного регулювання, професійні асоціації, регулятори й куратори страхового ринку (рис. 1).

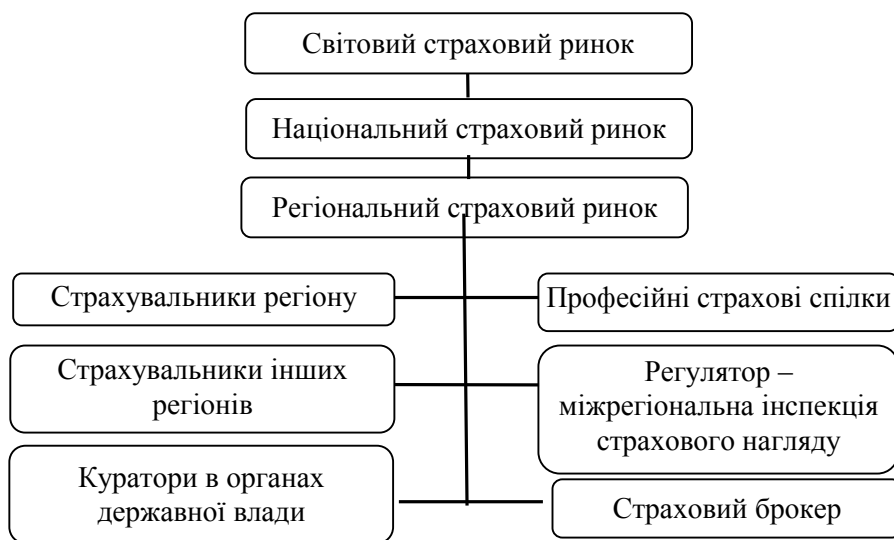

Рис. 1. Структура регіонального страхового ринку

Сьогодні страхування в Україні є інструментом, що забезпечує ефективний захист майнових інтересів громадян і організацій від природних, техногенних, економічних та інших ризиків, соціально-економічну стабільність і безпеку, розвиток підприємництва. При цьому страхування в сфері соціально-економічного розвитку регіонів повинне виступати як:

- спосіб забезпечення захисту майнових інтересів громадян, організацій і держави в умовах реалізації масштабних будівельних проектів, зростання рівня зносу інфраструктури житлово-комунального господарства, підвищення ризику виникнення природних, техногенних і антропогенних аварій і катастроф;

- один з економічних механізмів стимулювання розвитку ряду господарських галузей, у тому числі найменшою мірою адаптованих до ринкових умов.

Місце страхового ринку в регіональній економіці, на наш погляд, слід розглядати в двох аспектах. З одного боку, функції страхування спрямовані на підтримку цілісності регіону як відтворювальної соціально-економічної системи та системи господарських взаємозв'язків. До основних функцій, які виконуються страховим ринком у рамках регіональної економіки, слід віднести такі:

- підтримка соціально-економічної стабільності в регіоні;
- надання можливості суб'єктам економічних відносин сконцентрувати ресурси на нестрахованих ризиках;
- забезпечення екологічної стабільності в регіоні;
- забезпечення безперервності відтворювального процесу в регіоні;
- посилення соціальної захищеності населення регіону;
- стимулювання ділової активності в регіоні;
- зниження витрат регіонального і місцевого бюджетів;
- залучення інвестиційних ресурсів у регіон шляхом інвестування страхових резервів і власних вільних коштів страхувальників та стимулювання економічного зростання в регіоні.

Якщо розглядати регіон як систему господарських взаємозв'язків, то в цьому випадку страхування виступає сполучною ланкою між державою, суспільством і господарюючими суб'єктами щодо забезпечення страхового захисту.

З другого боку, страховий ринок є невід'ємним елементом фінансового ринку поряд з ринком цінних паперів, валютним ринком, кредитним ринком тощо. Безумовно, розвиток регіону неможливий без розвитку фінансового ринку в ньому. Сукупність фінансових інструментів слід розглядати, з одного боку, як індикатор рівня розвитку економіки регіону, а з другого, – як самостійний елемент регіональної економіки, який слід віднести до його інфраструктурної складової.

Хоча ринок страхових послуг у країні та регіонах у цілому сформований, він характеризується наявністю ряду проблем:

- зберігається високий рівень диспропорцій між обсягами страхових премій і внесків (порівняно зі страховими компаніями західних країн, які отримують порівняно більші обсяги премій і внесків);
- вітчизняні страхові компанії істотно програють іноземним страховикам у конкурентоспроможності, маючи більш низький рівень капіталізації;
- лібералізація економіки в руслі глобальних тенденцій змінює орієнтири контролю за функціонуванням ряду підприємств і організацій, які в режимі саморегулювання повинні забезпечувати зниження ризиків свого функціонування, у тому числі шляхом застосування тих або інших форм добровільного страхування;
- низький рівень страхової культури й цивільної відповідальності певних керівників призводить до того, що вони заощаджують на страхуванні ризиків (це, зокрема, стосується страхування ризиків будівельно-монтажних робіт), що часто спричиняє значні збитки;
- проблема низького рівня доходів значної частини населення, зокрема, не сприяє розвитку форм довгострокового страхування життя – однієї з найпоширеніших форм страхування в розвинених країнах;
- низький рівень страхової культури населення, поширеність настанов недовіри до діяльності страхових компаній;
- посилення в сфері фінансового сервісу (фінансово-кредитні й страхові послуги) практики злиття й поглинання структур, що сприяє зростанню капіталізації страхових компаній, у ряді випадків орієнтується на досягнення корпоративних інтересів та ігнорує потреби в страхових послугах, властиві тим або іншим регіональним ринкам тощо;
- поширеність думок стосовно страхування як до витрат, якими можна знехтувати в умовах фінансової й економічної кризи.

Головним завданням, що впливає на стимулювання розвитку ринку страхових послуг та їхньої розмаїтості, відповідно є комплекс заходів щодо зростання добробуту всіх верств населення, сприяння подальшому розвитку малого й середнього бізнесу. До цього ряду споживачів доцільно додати й великі корпорації, які достатньо потужно розвиваються. Тим самим стимулюється споживче середовище як основа життєздатності й подальшого розвитку страхування в Україні.

Проте складнощі й проблеми, що існують у ряді галузей економіки, істотно стримують поширення страхових послуг на ці сегменти ринку. Регіональний ринок страхових послуг України більш-менш успішно функціонує й розвивається. Кількість страхових компаній станом на 01.10.2011 р. становила 445, з яких 65 – зі страхування життя та 380 компаній, що здійснювали інші види страхування, ніж страхування життя («non-life») [1].

Більшість страхових компаній розташовано у великих промислових центрах, і в першу чергу тут виділяється м. Київ (316 страхових компаній на 01.01.2011 р.). Далі з помітним відставанням визначено Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, але по кількості страхових компаній м. Київ переважає в усіх регіонах [2].

Незважаючи на негативні тенденції останніх років щодо зменшення кількості страхових компаній, страховий ринок регіонів України має стійку тенденцію до подальшого розвитку, хоча існують нагальні питання, які потребують вирішення, такі як: захист страхувальників від несумлінних страхо-

виків, підвищення популярності страхових послуг серед населення, недостатність кваліфікованого персоналу, який формує ставлення населення до страхових компаній та рівень страхової культури; відсутність достовірної інформації у страхувальників про страховиків, пільгове оподаткування застрахованих за особистим видом страхування тощо [3].

Варто враховувати, що через нерівномірний розвиток регіонів, що перебувають у різних умовах, істотно різняться й перспективи розвитку регіональних ринків страхування. Нерівномірність попиту на страхування по регіонах визначається, у першу чергу, такими факторами, як диференціація у рівнях доходів населення території, розбіжності в менталітеті, у рівні страхової культури тощо.

Визначаючи необхідність подальшого розвитку страхової діяльності в Україні як одного з найбільш ефективних способів мінімізації ризиків, які властиві складній сфері соціально-економічного розвитку, слід враховувати наявність великих територій, що мають складні природно-кліматичні умови й, відповідно, високі ризики для функціонування підприємств та населення, що проживають у відповідних населених пунктах; відношення страхування до фінансових послуг (крім банківських), що входить до складу фінансової сфери територіальної інфраструктури, що забезпечує страхування ризиків у широкому діапазоні соціально-економічних проектів.

Розглядаючи роль страхування на рівні регіону, слід зазначити, що страхування є не тільки способом захисту від різного роду страхових подій, що наступають у життєдіяльності господарюючих суб'єктів регіону та населення, але також може слугувати джерелом внутрішніх інвестицій. Напружена соціально-економічна ситуація, що склалася в ряді регіонів, вимагає від органів виконавчої влади розробки і реалізації нової фінансової політики, одним із основних елементів якої є пошук нових джерел інвестицій в економіку. Тому залучення інвестицій в економіку є найважливішим регіональним завданням. Один із прийнятих у світовій практиці шляхів її вирішення – довгострокове страхування життя. Учасники страхування здатні акумулювати величезні фінансові резерви, які можуть слугувати джерелом стабільних інвестицій і тим самим вплинути на реальний сектор економіки та на соціальну стійкість суспільства. Тому розвиток регіонального ринку страхування вимагає до себе такої ж уваги, як і розвиток реального сектора економіки. Виділення страхового ринку в особливу сферу пов'язано як раз із тим, що ця галузь набуває імідж необхідного партнера в усіх випадках приватної та господарської діяльності.

Для регіону однією з основних проблем в умовах трансформації економіки стає формування його комерційної привабливості, тому, визначаючи розвиток регіону як територіальної соціально-економічної системи, необхідно враховувати економічні інтереси всіх складових його структурних елементів. Виявлення та забезпечення умов для реалізації цих інтересів у системі ринкових відносин дозволяє визначити такі сфери економічної діяльності, в яких регіон позиціонується і як суб'єкт підприємницької активності, і як гарант стабільного забезпечення діяльності об'єктів господарського та загальноміського призначення. Таку гарантію, крім органів соціального страхування, спеціально утворених фондів, покликани виконувати страхові компанії, що функціонують у межах даного регіону.

Висновки: Таким чином, для розвитку страхового ринку регіонів необхідно забезпечити поєднання взаємозалежних інтересів страхувальників, держави й страхових компаній. У зв'язку із цим можна обґрунтувати кілька умов і передумов зростання страхового бізнесу в регіонах країни: забезпечення політичної стабільності, економічного зростання й підвищення добробуту населення; включення завдань розвитку ринку страхових послуг до найважливіших інфраструктурних завдань стратегічного розвитку території; наявність платоспроможного попиту на страхові послуги; формування сприятливого податкового режиму й інвестиційного клімату для розвитку страхування; удосконалення нормативної бази страхування; формування страхової культури населення й розуміння економічної доцільності страхування; довгострокове й перспективне планування розвитку страхового бізнесу; залучення стратегічних інвесторів у сферу страхування; забезпечення більшої прозорості страхового бізнесу, у тому числі й через оцінку його на фондовому ринку; самоорганізація страхового бізнесу, розвиток основ самоврядування на основі професійних інтересів страхового співтовариства; забезпечення підготовки висококваліфікованого персоналу для страхових компаній; ефективна діяльність професійних асоціацій страховиків, страхових посередників і суспільств по захисту прав страхувальників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основні показники страхового ринку України за 1-3 квартали 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00389.pdf>
2. Показники діяльності страхових компаній, що діють на страховому ринку України (у розрізі регіонів) [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/734.html>.
3. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2012.